

Uitleg en verkondiging bij 1 Tessalonicenzen 4: 13 – 18 en psalm 103

Amsterdam, Willem de Zwijgerkerk, 4 november 2018

Gemeente van Jezus Christus,

Gelooft u, jij, geloof ik in de wederkomst van Christus met de wolken van de hemel en dat dan de doden uit hun graven opstaan? Waar zijn de gestorvenen? Onze geliefde doden: ouders, kind, onze partner, vrienden, vriendinnen? Zullen we de mensen die ons voorgingen weerzien, herkennen? Wat verwachten we als óns leven eindigt? Zullen we de dood overleven? En zo ja, waar, en hoe? Wat een vragen ... Sommigen weten zeker dat er niks is na de dood. 'Laat je niet misleiden ... jullie sterft met alle dieren en daarna komt er niets', dichtte Bertold Brecht. Dat is de mening van veel moderne mensen. Misschien geloven wij dat ook wel: niks na de dood... dat is toch geen vreselijke gedachte... Er zijn ook mensen, en echt niet alleen christenen of gelovigen, die zeker weten dat er wel iets 'na de dood' is: mensen die met de doden communiceren door middel van een medium. Zij die in reïncarnatie geloven, mensen met een 'bijna-dood-ervaring'. Zij hebben zoiets moois meegemaakt, dat ze in het leven nooit meer helemaal thuis zijn.

En de Bijbel dan, laat die ons dan niet wat weten over wat ons te wachten staat aan ons einde of het einde? In het Oude Testament lijkt sterven op een afdaling naar het dodenrijk en daar heb je weinig meer te verwachten. En de hemel?

*De hemel is de hemel van de HEER,
de aarde heeft hij aan de mensen gegeven.*

*Niet de doden loven de HEER,
niet wie zijn afgedaald in de stilte,
wij zijn het, wij zegenen de HEER,
van nu tot in eeuwigheid.*

Zo zegt de dichter van psalm 115 het. En de dichter van psalm 103 constateert haast nuchter:

*De mens – zijn dagen zijn als het gras,
hij is als een bloem die bloeit op het veld
en verdwijnt zodra de wind hem verzengt;
de plek waar hij stond, kent hem niet meer.*

*Maar de HEER is trouw aan wie hem vrezen,
van eeuwigheid tot eeuwigheid.*

Of wij de dood overleven is in het Oude Testament geen punt van aandacht. Mensen gaan voorbij, maar Gods trouw is van eeuwigheid. Dat is de reden om God te prijzen, mijn ziel. Pas aan de randen van het OT, in de jonge

geschriften, zien we de gedachte aan de opstanding opkomen. In de tijd van Jezus was het leven na de dood een punt van discussie. De Sadduceeën geloofden er niks van. Jezus, en met hem ook de Farizeeën geloofden wel in een hiernamaals. Maar Jezus zelf verkondigde vooral het Koninkrijk van God, dat komende was in de wereld. En dat Rijk betekende goed nieuws, vooral voor de mensen die er niet aan te pas kwamen.

Na de dood en opstanding van Jezus verschuift het accent. We horen niet meer over het Koninkrijk van God. De toekomstverwachting wordt verbonden met de wederkomst van Christus. Dat zien we in Paulus' brief aan de gemeente van Tessalónica, in die tijd een bloeiende haven- en handelsstad. Een pluriforme stad: Griekse, Romeinse en oosterse goden werden er vereerd; de Joodse gemeenschap vormde er een solide minderheid. En daar lijkt zijn prediking aan te slaan en te beklijven, zowel onder de Joden als onder mensen uit de andere volken.

Dat in Tessalónica een dynamische gemeente is gegroeid, is niet vanzelfsprekend in een vijandige omgeving. Paulus begint zijn brief met een dankzegging aan God voor deze gemeente. Hij schrijft: *jullie zijn gegaan in hetzelfde spoor als ik, en daarmee in het spoor van Jezus zelf. Jullie hebben het zwaar gehad, maar toch de vreugde bewaard. Daar zorgde de Heilige Geest voor.* Door standvastigheid is de gemeente een bron van inspiratie is geworden voor christenen in heel Griekenland. Ze hebben hun afgoden afgezworen en zich gekeerd tot God om hem te dienen *en om zijn Zoon te verwachten uit de hemel: Jezus, die hij uit de dood heeft doen opstaan en die ons zal redden van het komende oordeel.* Dat zou spoedig waar worden, daar waren ze heilig van overtuigd en het vervulde de gemeente met een diep verlangen. De Heer zou terugkomen om de gelovigen te verzamelen en mee te voeren naar de hemel.

De toon van Paulus' brief aan de gemeente is warm en getuigt van pastorale zorg. In dit gedeelte geeft Paulus antwoord op vragen die hem door verontruste Tessalonicenzers zijn gestuurd. Als Jezus terugkomt, hoe zal het gaan met gemeenteleden die al gestorven zijn? In die tijd gingen wilde verhalen rond dat als God komt om te oordelen, de mensen die nog leven meer gezegend zullen zijn dan de mensen die al zijn gestorven. Een angstige gedachte. Onze doden, zij zullen toch niet het nakijken hebben? Paulus stelt hen gerust. Ze hoeven niet te treuren over hun doden als mensen die geen hoop hebben. Paulus verwijst naar Jezus. *Want als wij geloven dat Jezus is gestorven en is opgestaan, mogen we ook geloven dat God alle doden bij zich zal verzamelen.* Onze lieve doden zijn veilig. Net als de mensen die nog leven zullen ze deel hebben aan de toekomst van de Heer.

De vraag is, toen en nu: zijn we daarvoor goed genoeg? Wij mensen, die het zo vaak verprutsen, die tekortschieten in liefde voor God en voor de mensen met wie wij het leven delen. Dat tekortschieten is wat wij kwaad, zonde noemen. Voor Paulus is het duidelijk dat God in Jezus echt iets nieuws is

begonnen. Door hem mogen wij weten dat God niet eens meer dént aan het kwaad dat wij mensen hebben gedaan.

*8 Liefdevol en genadig is de HEER,
hij blijft geduldig en groot is zijn trouw.*

*9 Niet eindeloos blijft hij twisten,
niet eeuwig duurt zijn toorn.*

*10 Hij straft ons niet naar onze zonden,
hij vergeldt ons niet naar onze schuld.*

*11 Zoals de hoge hemel de aarde overspant,
zo welft zich zijn trouw over wie hem vrezen.*

*12 Zo ver als het oosten is van het westen,
zo ver heeft hij onze zonden van ons verwijderd.*

We mogen geloven dat dat in ons leven waar is, zegt Paulus, die de psalmen natuurlijk kent. Zou God het nieuwe, dat hij in de gemeente begonnen is, nu zomaar kapot laten maken door de dood? Daar is volgens Paulus geen sprake van: de gemeente gaat door de dood heen het volmaakte nieuwe, eeuwige leven tegemoet. Deze geruststelling wordt bevestigd door een beroep op een woord van de Heer, een woord dat overigens in de evangeliën niet wordt gevonden. De uitspraak bevat een soort draaiboek van de wederkomst:

Wanneer het signaal gegeven wordt, de aartsengel zijn stem verheft en de bazuin van God weerklinkt, zal de Heer zelf uit de hemel neerdalen. Dan zullen eerst de doden die Christus toebehoren opstaan, en daarna zullen wij, die nog in leven zijn, samen met hen op de wolken worden weggevoerd en gaan we in de lucht de Heer tegemoet. Dan zullen we altijd bij hem zijn.

Dus pas nadat de overledenen zijn opgewekt, zullen degenen die behouden worden, zij allemaal, verzameld worden om de Heer, die is gekomen, te ontmoeten. Echt, zij die in leven blijven tot de wederkomst, en Paulus rekent zichzelf daartoe, en zij die allen gestorven zijn, zullen op dezelfde wijze delen in de zegen van Christus. *Troost elkaar met deze woorden*, zegt Paulus.

Dit draaiboek van de eindtijd doet ons vreemd aan. De toekomstverwachting van Paulus en van de gemeente van Tessalónica is de onze niet. Christus' wederkomst met de wolken van de hemel en dat dan de doden uit hun graven opstaan...Het antieke wereldbeeld van de aarde hier en de hemel daar, niet klopt. We kunnen deze tekst eenvoudig niet meer lezen als een letterlijke beschrijving van wat bij het einde van de wereld zal gebeuren. Maar 'niks na de dood'? Geen enkel perspectief van Anderland, aarde en hemel nieuw, een bruiloftsfeest en wij de gasten? Aan die geloofstaal houd ik graag vast ...

Daarom ontroert de tekst van Paulus mij: vanwege de zorg, die eruit spreekt. Het zal toch niet gebeuren dat alles nieuw wordt, maar onze geliefde doden er niet bij zijn... Het weerspiegelt ons oerverlangen te mogen en kunnen geloven dat onze doden veilig zijn, geborgen, gekend bij name. Juist als ook wij niet meer over hen spreken, als ook wij mensen van voorbij zijn...

Mij ontroert de tekst ook vanwege het diepe verlangen dat er uit spreekt. Sinds zijn ontmoeting met Jezus op weg naar Damascus wil Paulus bij de Heer zijn, voor altijd. Dat verlangen is in deze brief invoelbaar. En dat geldt ook voor de gemeente, die vervolgd en verdrukt wordt. Zij verlangen naar de wederkomst en Gods rijk van vrede. Wij hebben dat niet zo sterk. Mensen kunnen soms verlangen naar hun eigen einde, omdat zij hun leven hebben voltooid en de dood hen vergeten lijkt te zijn. Maar verlangen naar het einde van de wereld? We hebben het best goed en we hebben nog zoveel toekomstplannen voor onszelf en voor anderen en om de samenleving op te bouwen enzo. Van een ongeweten toekomst zijn wij de mede-erfgenaam, zullen we zo zingen.

Voor Paulus is de toekomst niet maakbaar, eigenlijk zelfs niet eens voorstelbaar. Voor Paulus is toekomst datgene wat mensen *wordt* bereid en waarnaar zij vol vertrouwen mogen verlangen. Niet door ons, maar door Gods ingrijpen zal het nog eens goed komen. Dat maakt dat je anders leeft, anders kijkt naar de wereld en de mensen. Misschien wel met meer verdriet, om alle leven dat niet tot zijn recht gekomen is. Misschien wel wat milder, en zachter, met een heilzaam relativerende blik. Lees Paulus' brief aan de Tessalonicenzen, en vermoed, voel de omvormende kracht van dit verlangen.

Dat ingrijpen van God laat zich niet in rationele woorden vangen. Eigenlijk laat de Bijbel ons bijzonder weinig weten, laat staan zeker weten. Als de Bijbel al spreekt van opstanding en een laatste oordeel, dan is dat op de tast, in vermoeden, dan gaat het om geraakt zijn en vertrouwen. Wat in deze brief wordt bevestigd, is dat we op grond van de dood en opstanding van Jezus we mogen geloven in Gods trouw. Want,

hij redt uw leven van het graf,
hij kroont u met trouw en liefde,
5 hij overlaadt u met schoonheid en geluk,
uw jeugd vernieuwt zich als een adelaar.

Dat is de taal van het geloof. Het is die heerlijke grootspraak, die alleen in dromen, poëzie en liederen te vatten is. Omdat wij op God vertrouwen is er soms iets in ons dat boven de grenzen van leven en dood, toeval en tijd uitstijgt. Wat we dan weten, is dat alles is gevat in een verband dat wijd en goed is. En daarom: Loof de Heer, mijn ziel. Amen.